טז: הלוקח עובר פרתו פרק שני בכורות

אין מקבלין צאן ברזל מישראל מפני שהוא רבית. כפרק לחוהו נשך (כ"מ דף ע.) פירש"י רבינו[1] שאם אותם עליו במעות וכל זמן שאין נותן מעותיו מוקלין השכר ואע"ג דמשנה ימיכל היא דהא תנא ליה אין מוציאין מעותיו למתנת שכר וכל שכן הכא שקבל כל האחריות עליו ולדותיהן. של אותן נאן ברזל כשיגדלו ויבכרו יפעלו מן הבכורה. וטעמא מפרש בגמ' דכיון דאי לא יהיב ליה זוזי לעובד כוכבים תפים בהמה ואי לא מסכח בהמה תפים ולדות אישמכח דשייכא יד עובד כוכבים [2]באתן: **וולדי ולדות מייכין.** ולדי ולדות של נאן ברזל המגיעות לאותן ולדות של ישראל בכורות [3](יעתנו לכהן) דהייגו רביעית לנאן ברזל [3]יעתן לכהן: **דעמיד ולדות מחם אמותיהם.** שפחת לו פחת לעובד כוכבים לבהות לו כח בולדות ואמר לו אם יעותו הבהמות תעול הולדות המגיעות לאותן ולדי ויהיו תחת ידי באותן דמים עד אותו זמן [4]עלמנו (כ.): **וולדותיהן.** השפחה אלומה יד עובד כוכבים ושייכא בדור אחר טפי הלכך ולדות של אותן ולדות שהן ולדי ולדות לנאן ברזל פטורין דשייכא בהו יד עובד כוכבים וכשיכא להם בכור לא יעתן לכהן: **שאחריותן לעובד כוכבים.** לענותם כל מה דמשכח עובד כוכבים תפיס: **גמ' כיון דלא נקט.** העובד כוכבים זוזי בגרשותיה דעובד כוכבים קיימי: **דמקבל קיימא.** דמקבל זוזי הוא דאחייבי להו והאי דשקיל נותן מני ולדות בשכר המתנת מעות קא שקיל להו דאי [5]בגרשות מרה קיימי אמאי רבית הוא בגרשותא דמרה אשכח ולדות: **מאני' בדקכיל עליה.** העובד כוכבים אונסא וזולא: **אי דקכיל עליה אונסא וזולא נאן ברזל קרים ליה.** בתמיה. הא נאן ברזל לא הוי אלא במקבל עליה המקבל אונסא דלהכי קרים ליה ברזל קשה ואינו נפחת כך זה הנותן לא יפחות מדמיו: **ועוד מאי פסקא.** בתמיה. לגומר פסקה למילתא דיש חילוק בין נאן ברזל לנאן ברזל: **אדפני פיפא.** דאתם אבל מקבלין כו': **אלא.** הא והא דלא קביל עליה מרא אונסא וזולא אלא על המקבל יהא הכל: **וכא גבי בכורה.** לאו משום דהוי גרשותו של עובד כוכבים אלא משום דמסכון הוי גביה: **אמר רב הונא וולדן של נאן ברזל פטורים כו'.** [6]כדפרים' גבי מתני' ואדרשא קאי: **רב יהודה אמר ולדי ולדות נמי פטורין.** ותיר ר' לנאן ברזל אינו נותן לכהן אלא דור ה'. ולקמן פריך ליה ממתני': **דעמד דעמיד.** שהחזיק כמו של עובד כוכבים הא לא העמיד לא מיפטרי ולדי ולדות של נאן ברזל: **והא קמ"ל.** דאע"ג דהעמיד דאורחיה דעובד כוכבים לגמיל ולמיתפסם בגה לגומר אדר"ש כיון [6]שחוזר כח עובד כוכבים בולדות אימא יהיו פטורין לעולם קמ"ל אפילו הכי ולדות של אותן ולדות שהן ולדי ולדות לנאן ברזל פטורין וולדי ולדות של ולדות מייכין כאילו לא העמיד: **תנן רבן** [6] **גמליאל אומר כו'.** וקמ"ד דר"ג אדרשא קאי: **כשלמא לרב יהודה דאמר נחים פ"ק.** למיפטר דרי דשתי דורות לנאן ברזל פוטר ת"ק: היינו

ולדותיהן פטורין ולדי ולדותיהן חייבין העמיד ולדותיהן [6] תחת אמותיהן ולדי ולדות פטורין וולדי וולדי וולדות חייבים רשב"ג אומר אפילו עד עשרה (6). פטורים שאחריותן לעובד כוכבים [6] א רחל שילדה מין עז ועז שילדה מין רחל פטורה מן הבכורה [6] ואם יש בו מקצת סימנין חייב: **גמ'** למימרא דכיון דלא נקט מרא זוזי ברשותא דמרא קיימא ורמינהו [6] [1] = אין מקבלין צאן ברזל מישראל מפני שהוא רבית אלמא ברשותא דמקבל קיימא אמר אביי לא קשיא הא דקביל עליה אונסא וזולא והא דלא קביל עליה אונסא וזולא אמר ליה רבא דקביל עליה אונסא וזולא צאן ברזל קרית ליה ועוד מאי פסקא ועוד אדתני סיפא אבל מקבלין צאן ברזל מן העובד כוכבים ליפלוג וליתני בדידה בד"א דלא קביל עליה אונסא וזולא אבל קביל עליה אונסא וזולא שפיר דמי אלא אמר רבא אידי ואידי דלא קביל עליה אונסא וזולא והכא גבי בכורה היינו טעמא [2]דאילו אתי עובד כוכבים בעי זוזי ולא יהיב ליה תפים לה לבהמה ואי לא משכח לה לבהמה תפים ולדות דידה והרי יד עובד כוכבים באמצע וכל יד עובד כוכבים באמצע פטורה מן הבכורה [6]: העמיד ולדותיהן תחת אמותיהן ולדי ולדות פטורים: א"ר הונא ולדות פטורין וולדי ולדותיהן חייבין [7] ורב יהודה אמר ולדי ולדות נמי פטורין וולדי ולדי ולדות חייבין תנן העמיד ולדות תחת אמותיהן ולדי ולדות פטורין טעמא דהעמיד הא לא העמיד לא תיובתא דרב יהודה אמר לך רב יהודה הוא הדין אע"ג דלא העמיד והא קמ"ל אפילו העמיד נמי דאורחיה דעובד כוכבים למיתפס בגה [7] והוי כמי דלא העמיד ולדי ולדות פטורין וולדי ולדי ולדות חייבין תנן רבן שמעון בן גמליאל אומר אפי' עד עשרה דורות פטורין שאחריותן לעובד כוכבים בשלמא לרב יהודה דאמר נחית תנא קמא לדרי היינו

[6] אין מקבלין צאן ברזל מישראל מפני שהוא רבית. כפרק לחוהו נשך (כ"מ דף ע.) פירש"י רבינו[1] שאם אותם עליו במעות וכל זמן שאין נותן מעותיו מוקלין השכר ואע"ג דמשנה ימיכל היא דהא תנא ליה אין מוציאין מעותיו למתנת שכר וכל שכן הכא שקבל כל האחריות עליו נקט ליה משום סיפא מקבלין נאן ברזל מן העובד כוכבים עכ"ל [6] וסיפא אתא לאשמועינן דאיכא מאי פריך הכא ומי ס"ל גרשותא דמרא קיימא אמאי הוי רבית גרשותא דמרי קמסכח מאי קשיא מ"מ רבית דלכנן דאי הא דכיון שכל אחריות על המקבל מלוה היא ונוטל מאי אשכח בשכר המלוה אלא דלא הוי רבית דאוריתא כיון דאם לא יבא השכח לא יטול כלום כמו בלא נכייתא שהיא רבית דרבנן ונראה כמו שפי' ר"מ שהיא רבית דאוריתא שפסק דמים על הלאן ופסק דמי השכח וקבל עליו לתת כל שנה ושנה [8]בין יבא שם שכח בין לא יבא ורבית גמורה היא דהייגו רבית [9]קצולה ויש לומר דהכא תניא ואע"ג דתנא דישא היינו דמנווטי שהוא רבית דרבנן והכא קמ"ל דהיא רבית דאוריתא היא כדקתני מפני שהוא רבית כלומר רבית דאוריתא ומיהו אשכח מפני שהוא רבית דרבנן דתנן בב"מ (דף סד:) המלוה את חברו לא ידור בחצרו חנם ולא יסור ממנו בפחות מפני שהוא רבית דפר"מ דלא מירי במשכנתא מדלא קתני המלוה על חברו ועוד דשרי להשכיר בפחות כמו שדה וכרם דשרו בנכייתא משום דזימנין ליכא שכחא כלל וביא נמי זימנין דליכא מיוהא שעשל לו נשרף ופר"מ שהלוהו הלוואה גמורה ולא על חברו ואין זה רבית דאוריתא [8]ולא בחוזת רבית משאיל ומשכיר לו בפחות ומוקל ולפ"ה נמי מה דלא יהיר בחברו חנם הוי רבית דאוריתא כמו בחי [9]תומה דהוי רבית דאוריתא מה שמשכיר בפחות מיהא מסתבר דלא הוי דאוריתא ומיהו אלא מפני שהוא רבית דהכא דאוריתא קאמר דאי לאו הכי מאי קמ"ל וכפי' ר"מ משמע בירושלמי דקתמר איזהו נאן ברזל היו לו ק' נאן אומר לו הרי הן עשויות עליך בק' דינרין של זהב ולדות חלב וגיזות שלך ואם מעלה [8]לי סלע בכל אחת ואחת משלך באחרונה אסור משמע בהדיא שאם עליו השכח והקרן ואי לא אמרי' דרבית לא הוה קשה ליה אמרי' פטורין מן הבכורה דשריר מיהי בעובד כוכבים כיון דאי לא יהיב זוזי אין תפים לבהמה ואם לא משכח בהמה תפים ולד שהכל מסועבד לו מחמת קרן אבל למאי דאמרינן דרבית דאוריתא קשה דא"כ יצא מרשות בעלים לגמרי כשאר מלוה וכבר מעיק דהא דפטורה מן הבכורה לא משום דקיימא לה ברשות מרא אלא משום דחשיב יד עובד כוכבים בגמלא מכח שעבוד שיש לו כדמפרש וחזיל ומ"מ מאי שנא מבהמת אלונטא דחייבת בבכורה לגישנא קמא דרבא פ"ק דפסחים (דף ו.) היכא דאמר ישראל לאלוקיה בזוזי והכא נמי אי יהיב ליה זוזי לא תפים עיקר בהמה של ישראל מתחלה אלא משועבדת היא לאלונטא וכיון דאפשר לאלוקיה בזוזי לא תשיב יד עובד כוכבים בגמלא אבל הכא דמתחלה של עובד כוכבים כ"ש שיש לעובד כוכבים כח זה דאי לא יהיב זוזי אין תפים בהמה לא יצאה מרשות עובד כוכבים ומקרי יד עובד כוכבים בגמלא שלא נסתלקה ידו לגמרי: [1] **מתניתא הא לא העמיד לא תיובתא דרב יהודה.** תימה דלקמן פריך לרב יהודה ממתני' דקתני בהדיא המקבל נאן ברזל מן העובד כוכבים ולדות פטורין מן הבכורה וולדי ולדותיהן פטורין פירוש הן הולדות של נאן ברזל וולדותיהן הן וולדי ולדות פטורין מלינן כגס לכהן שהוא רביעי דלאן ברזל ואף על גב דלא קתני הן ממתניתין צריך לומר דשייכא ליה דולדות של נאן ברזל הן כלאן ברזל עלמן ולא אצטריך ליה ממתניתין מו למיתני ואם כן גם כאן אמאי לא מפרש כן דכשמתו אלמהות והעמיד הולדות תחת אמותיהן נעשו הולדות עלמן לנאן ברזל וכי קתני ולדי ולדות פטורין היינו ולד ולדי ולדות שנפרש הן היינו ולדי ולדות [6]וולדותיהן (פטורין) [היינו ולד ולדי ולדותיהן פטורין] הא לא העמיד חייבין וי"ל דלכך פי' בקונטרס[2] ממתני' דעמיד לאו ממש אמותם אלמהות והעמיד הולדות אמותיהן אלא שפחה לו פחת לעובד כוכבים שאם יעמוד אלמהות יהיו ולדות אמותיהן ועוד יש לומר דאפילו אירי במתו דלמשמע בתוספתא אין זה העמדה גמורה שלא עשה לו שום קנין בולדות [1] המקבל צאן ברזל מן העובד כוכבים: וולדי ולדות נמי פטורין דקא דייק בלישנא דמתניתין באותו עניין מה שנקרתי בדף כצין מחק בפירוש המשנה: דעמיד אין. כשהעמיד מוסיף דור אחר לפטור אבל לא העמיד אין מוסיף דור אחר: א"ל הוא הדין דאף על גב דלא העמיד. ולדי ולדות פטור בראמינא. והאי דקתני דעמיד רבותא קמ"ל דאע"ג דהעמיד דייהב ליה אפותיקי אפילו הכי אי לא משכח הוה ההעמיד תפיס ליה בגה דהיינו ולדי ולדות הילכך פטורי שאחריות לעובד כוכבים דתפיס אפילו דור עשירי תחותיה: בשלמא לרב יהודה דאמר דנחית תנא קמא לדרי. ששני

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פ"ג מהל' נטורות הל' ו סמג עשין רמ טוש"ע יו"ד סי' שנו סעיף ה: לו ב מיי' פ"ח מהלכות מלוה הלכה יג סמג לאוין לג טוש"ע יו"ד סי' קנז סעיף ג: לז ג מיי' פ"ד מהלכות נטורות הלכה ד טוש"ע יו"ד סימן סב סעיף ז:

שיטה מקובצת

(1) תחת אמותיהן ולדי ולדות בקצת ס"י גרסינן ולדות פטורין ולדי ולדות חייבין ועיין בתוספות חיצוניות דכיון באות ד': (2) ואם יש בו קצת סימנים חייבים. עיין תוס' לעיל דף ב': (3) אין מקבלין צאן ברזל מישראל מפני שהוא רבית וכו'. נ"א בספרי כה"י ואי פ"ד כיון דלא נקיט זוזי ברשותיה דמרה קיימא אמאי הוי רבית ברשותיה דמרה קא שבחא: דן ורב יהודה אמר ולדי ולדות נמי פטורין ומתני' דקתני ולדות פטור דולדי ולדות חייב לא קשה לרי"י דמתני' לא נתתי לדרי עד סיפא דהעמיד ולדות אבל ולדות דלד ולדות הרישא לא דקדק אלא דתני ולדות פטורין לא יתני כמה אי חדא דרי אי תרי דרי ולא אחיא לאשמועינן אלא שיש בין תולדות פטורין ולד ולדות חייבין ורי"ס ל דולדי צאן ברזל כהן עצמן. הרא"ש ז"ל: (4) מן העובד כוכבים עכ"ל. ד"ל שום חיצוניות והקי' רי"ש לפירש"י ז"ל דהא גם זה אינו חיבוש דהא אפילו רבית קצוצה מקבלין מן העובדי כוכבים כדתני לקמן אתם ומלוין להם ברבית וכ"ש אבק רבית לפרש"י לכך נראה לרי"י כפי' רית דפי' כך דינא דקבלת צאן ברזל כגון שנתן לו צאן במאה דינרי זהב והן שלוה גבוה וכל אחריות הצאן על המקבל כאלו הן מכורין וצלו והתנה לו זה שכל זמן שמעבבב המעות יעלה המקבל זן הגיזות ומן הולדות שוה אלא שכר בכל שנה ושנה ורבית [5]צרוצה הוי דאי לאו הכי מאי אתא לאשמועינן הא מפרש לעיל אפילו למחצית שכר אסור והכי שמע בברייתא דאיתה נשך (דף ד"מ ע"ב) דהוי שמעא דקבלת דפרי' (5) דהיכא דמקבלין צאן ברזל מן העובדי כוכבים היינו עין השם פרה לחבירו ואמר רי פרתך עשויה כל דינרים אני אעלה לך סלע בחדש מותר פי שלא עשאה דמים מחיים לא לאחר מיתה ולהכי צאן ברזל אסור ואשתא פרך שפיר מימרא דבשות המקבל קיימא א"ת מנ"ל לתלמודא דמתניתין חיי בדאוריתא דמש"ה פרך אין לומר משום דתני התם מני שהוא רבית דהא לעיל נמי נ' ולא ישכור ממנו בפחות מני שהוא רבית אע"ג דהוי דבנן ר"ל דע"כ מדאוריתא דאי דרבנן לא אשמועינן מידי דהא מיינן התם לעיל בפסוק נבי א דתנוני אפילו למחצית שכר סור אמר אביי ל"ק הא דקבל ר' הקשה הר"ם כיון דלא בל עליו הישראל אונסא וזולא לא העובד כוכבים א"כ ולדות הגיעו לחלקו אמאי פטורים א אין יד העובד כוכבים אמצע כלל (ה"נ) [ראין לא נשכח לבהמה דלא תפיס כלל ולדות שלא קבל עליו אחריות ירין דמ"מ אם יפשע בצאן ל עובד כוכבים אתי עובד כבים תפיס לולדות ולבך הוי עובד כוכבים כאמצע אבל כל עליו אונסא וזולא שפיר ד"ל אי"ת פשיטא כיון דקבל עליה אונסא וזולא דליכא רבית אאי צריך לתתני ושפא ר"ל ד"מ הוה חיישינן דלמא אתי שעי כיון דאלו אתי עובד כבים ותבע ולא יהיב ליה

ב נות תפיס לבהמה צריך ליתן טעם למה תובע העובד כוכבים מתחלה מעות לפי' הקונטרס ר"ל תבע זוזי של תצי הדרום ולפי' ר"ת ר"ל ד יבע מעות השכר שלא כחדש שהתנה לו ועוד אימר הר"ם מאוירא משום שדרך בהמות לפות לפות דאף על גב דלא ד יעות כי הוא סובר שאינם בצין ואי לא יהיב ליה המעות תופס הבהמות. תוס' חיצוניות: (1) בשעה דהעמיד הא לא דהעמיד חייבין ונקשה ל ב יהודה אע"ג דאיכא ד' דורות וא"ת אמאי לא משני דולדות פטורים דקאמר הכא היינו הן ולדות שהעמיד ולדותיהן של מעומדין ר"ו פטורים עד ששה דורות ושעמיה דהעמיד הא לא העמיד חייבין כיון דאיכא ה' דורות דבה"ג משני רב יהודה לקמן ואיכא למימר ד א הו"ל למימר הן פטורים הולדות שהעמיד תחת אמותיהן דהא פשיטא שהן פטורין דהוו ממש כאמהות מה"ט ניחא ליה דולדות ד יבו ולדות שלא אותן ולדות שהעמיד תחת אמותיהן שהמעומדים פשיטא דפטורים כיון שכל כך כח העובד כוכבים עליו ול"ג ולדי ולדות פטורים דמשמע שפיר ולדי ולדות המעומדים ולא המעומדים עצמן וכן בפי' רש"י ליתיה ובתוס הגה בספרי. ת"ס חיצוניות: (1) אלא הסמיכו עליהם כדיבור בעלמא וכו' ויש לתמוה אי מפתני' פריך לקמן מ"ש דפרק פרישא לבסוף לכך נראה דסרישא דתנאי' לא שייך לפרק כלל לא לרב יהודה ולא לרב הונא דולדות פטוריים לא דענא כמה אז חד דרי אז תרי דרי ובין ולדי ולדות ח יבים לא דענא אם דור ג' אז דור ד' ולא דקדק התנא בלשונו דנקיט דוקא ולדי ולדות ממש דאכתי לא נחית בדרי בריאשא עד דקתני העמיד ולא אתא אלא לאשמועינן שיש דור בולדות דחייב בבכורה ולקמן פריך מבייתא דקתני הן אבל מתני' לא קתני הן ונראסן באתקפתא ה ולדות פטוריין בחד וכו' ופריך לרי' משום דמשמע הן הולדות לעצמן ובשנייא גרסינן אימא הן ולדות בתרי ורי"ן פי' הן הולדות כלומר דור א' ודור ב' פטורים דהן נמי הולדות של צאן ברזל קאי ואיכא דאמרי דפריך לרב הונא גרסינן איפכא דאתקפתא הן ולדות בתרי ר"ן ובשנייא הן ולדות בחד ואי"ו ולכלהי לישני הן הולד דצאן (ברזל) קאי דבן משמע פי' הקונטרס. כ"ס בתוס' כ"י.

מסורת הש"ס

(א) בשבטה עפרה דורות פטורין: (ב) רש"י ד"ה העמיד ולדות וכו' זמן עלמנו השפחה אלומה יד עובד כוכבים טפי ושייכיכי כגיר אחד עפי משל ראשון הילכך ולדות וכו' ולדי ולדות של צאן ברזל וכו' לא יעתן לכהן ולדי ולדות של ולדים בשיבכרו דהייגו חמישי לצאן ברזל יעתן לכהן הס"ל: (ג) ריה מן רבן שמעון בן גמליאל אומר כו' וקס"ד דרשב"ג מרישא:

מוסף רש"י

מקצת סימנין. כל אחד (לעיל ר"ג). אין מקבלין צאן ברזל. כל מחברות הנכסים על המקבל וכסף לאותם עלי מעות יכל זמן שאין נותן לו מעיתיו מלקין השכר (ב"מ ע"ב).

רבינו גרשום

ואם תעשה ולדות שיהו בין שניהן הולדות. של אותו צאן ברזל מה שהן יולדות פטורה מן הבכורה לפי שתצין של עובדי כוכבים. ועוד משום דאמרינן בגמ' דאי לא משכח לה לבהמה תפיס ולדות דילה: ולדי ולדות. ולדי של ולדות חייב בבכורה חלק של ישראל דכולי האי ולדי ולדות לא תפיס עובד כוכבים בשבילה: העמידו ולדות תחת אימותיהן שאם המות הבהמה שיקח העובד כוכבים הולדות תחתיה אותן ולדות הרי הן כצאן (עצמן) שולדותיהן מה שהן יולדת פטורה מן הבכורה. ולדי ולדותיהן חייבין ר' שמעון כו': למימרא. דרבשותא דמרה דעובד כוכבים קיימא שמפני כך פטורה מן הבכורה: אין מקבל צאן ברזל מישראל. כאותו תנאי שפירשתי למעלה: מפני שהוא רבית. דכיון דמקבל עליו כל האחריי' של בהמה מה שנותן לה תצי הולדות הוו רבית. ש"א רכיון דשם האמהות בדמים נותן לו תצי הולדות הרי זה רבית דמשמע דמשום הכי נותנן לו שממתין לו מן הדמים: אלמא דבריאותא דעקבל קיימא. בהבמה דאי בריאותא דנותן קיימא הא ולדה בריאותו ולא הוי רבית: לא קשיא. מתני' להכי קיימא בריאותיה דעובד כוכבים ופטורה מן הבכורה דקבל עליה עובד כוכבים (אונסא) וזולא דבהמה: והכא נבי ישראל דקבל עליה המקבל אונסא וזולא הילכך הוי רבית. ליפלוג ברידה. דמקבל מישראל דפעמים מקבלין ופעמים אין מקבלין כד"א וכו'. ואמאי אצטריך למיתנא אבל מקבלין מן העובד כוכבים אפילו מישראל נמי: אידי ואידי. בין מתניתין דבכורות בין מתני' דבבות דלא קבל עליה הנותן: והכא. ס"ש פטורה מן הבכורה דאילו אתי עובד כוכבים כו': דב הונא ורב יהודה אריש דמתניתין פליגי

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com